

Osoba s pogledom: Krunislav Stojanovski

EUROPA JE TAKO MALA

Krunislav Stojanovski glavni je organizator projekta *Mjesec sunca*, predstavljajući makedonske suvremene umjetnosti u Hrvatskoj

Krunislav Stojanovski (Skopje, 1969) završio je Likovnu akademiju u Zagrebu u klasi Đure Sedera, pohađao je Sommerakademie u Salzburgu i boravio u Finskoj kao dobitnik UNESCO-ove nagrade 1998. Bavi se slikarstvom i instalacijama, no i novinarstvom i organizacijom u kulturi. Živi i radi u Zagrebu. Izlagao je na većem broju skupnih i samostalnih izložbi u Hrvatskoj i inozemstvu, dobio više stipendija i nagrada. On je i glavni organizator projekta *Mjesec sunca*, mjeseca makedonske suvremene umjetnosti u Hrvatskoj.

Dana 22. svibnja u Zagrebu započinje *Mjesec suvremene makedonske umjetnosti u Hrvatskoj*. O čemu je zapravo riječ i što zagrebačka publika može očekivati? Kakav je to zapravo projekt?

— Svatko počinje od nekih svojih intimnih želja, pa sam zamislio i ponudio ovaj projekt sa željom novih veza sredina koje su uvijek bile bliske i pored svojih razlika. No, u svemu tome ima i doze nostalgije: želja mi je povezati Zagreb i Skopje, Hrvatsku i Makedoniju, sredine u kojima djelujem i koje volim. Sretan sam da se našlo dovoljno mogućnosti i želje da se to ostvari, ponajprije zahvaljujući velikom interesu hrvatskih i makedonskih umjetnika, kustosa i institucija u umjetnosti. Svakako, glavnu riječ ima publika. Projekt je zamišljen tako da i između prezentiranih umjetnosti i predstavljenih umjetnika postoji zajednička nit urbanog karaktera, danas vrlo aktualnog. Urbanost u ovim slučajevima utječe na umjetnost, a i obrnuto. Umjetnici zastupljeni u ovom projektu dio su najbolje što makedonska scena može ponuditi, mlade i srednje generacije, a svi su na nekin način povezani temama koje obrađuju, suradnjom na projektima, pa

možda se može reći i načinom razmišljanja, težnjama i shvaćanjima umjetnosti i obradivanih problema. Važno je da projekt nije samo reprezentativnog karaktera, nego da donosi rezultate na polju razmjene ideja, a time i boljem međusobnom shvaćanju i prihvaćanju, povezivanju. Zato, bit će organizirane tribine, okrugli stolovi i predavanja.

Kako je došlo do ideje za projekt i kako objasniti veliki interes hrvatske publike za makedonsku glazbu, film, kazalište i umjetnost općenito?

— Intelektualni krugovi u Hrvatskoj i Makedoniji tradicionalno su povezani i otvaraju vrata za druge kontakte. Mnogo starih prijateljstava još traje. Meni je i cilj da se sve ono što je bilo prekinuto obnovi, da bi se poslije mogli ujediniti na drugim projektima. Istaknuo bih da bi se nakon *Mjeseca sunca* u Zagrebu trebao organizirati sličan projekt hrvatskih umjetnika u Makedoniji pa nakon toga možda i zajedničkih nastupa na trećim scenama. Ako sve to uspije, takvi planovi već postoje, na primjer s Finskom. Zbog toga *Mjesec sunca* ne bi trebao biti samo reprezentativnog karaktera. Ne volim podjelu Europe na istok i

zapad. Hrvati su i Srednjoeuropljani i Mediteranci, mi Makedonci osjećamo se kao kontinentalni Mediteranci s utjecajem kontinentalne Europe, Orijenta... Geostrateške i političke podjele u ovom su vremenu prošlost. Netko mora otvoriti vrata nadilaženju tih granica, ponajprije umjetnik. Što se tiče velikog interesa, kao prvo, ono što je dolazilo iz Makedonije bilo je uvijek uspješno i

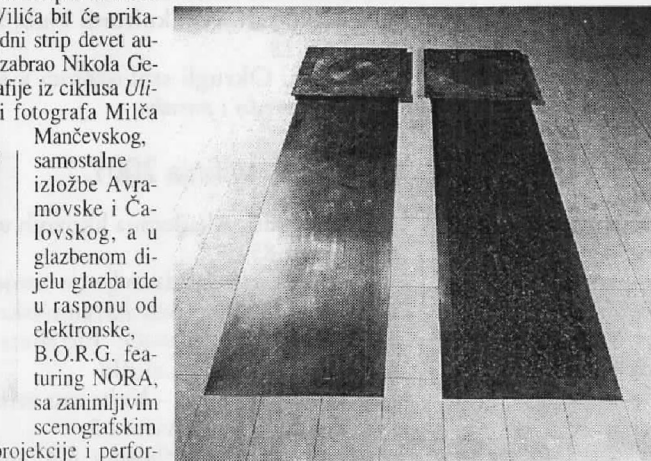
mogućnost smišljena sustava i produciranja umjetnika koji bi sutra trebao biti neki temelj, kako je uostalom u bogatijem svijetu. No, istodobno to je sredina s jakim emotivnim nabojem i napetostima, što bi na svoj specifični način mogao biti razlog čestih, naizgled slučajnih uspjeha, bljeskova, ponajprije u glazbi, a i u filmu. Tu bismo mogli povući paralelu s iranskim filmom, južnoameričkim piscima i sl. Ukratko, nesustavna produktivnost u sredini s mnogo emocija može stvoriti veliki bljesak za koji nikad ne znate kada će se dogoditi. Od svakog filmaša, svakog glazbenika ili likovnjaka to možete očekivati. Te stvari prepoznatljivije su i u Hrvatskoj, zar ne? Od filmova, bit će prikazani dva dugometražna, nagradivani *Zbogom 20. stoljeće*, parodija rađena po stripovskoj recepturi dva mlada redatelja, Darka Mitrevskog i Aleksandra Popovskog, koji je u Zagrebu poznat po prošlogodišnjoj režiji kazališne predstave *Bure baruta* Deana Dukovskog u Kerempuhu, i dugometražni art-film *Maklbas*, zanimljiv projekt koji se nudi specifičnijoj publici Aleksandra Stankovskog. To je film ispunjen videoefektima i obradama, raden kao niskobudžetni, i u njemu se pojavljuje u rolama sva makedonska *underground* i alternativna scena. Kratki filmovi mladih autora također su nagradivani.

S kojim ste se problemima suočili u izvedbi projekta *Mjesec sunca* i tko vam je u njemu pomogao?

— U organizacijskom smislu, najmanje je problema bilo s institucijama koje su prihvatile umjetnike, upravo zbog velikog interesa za makedonsku kulturu. Umjetnici koje želimo predstaviti poznati su ovdšnjim ravnateljima institucija u umjetnosti, povjesničarima, kustosima, kao i publici. Brzo i pozitivno reagirala su ministarstva kulture Hrvatske i Makedonije.

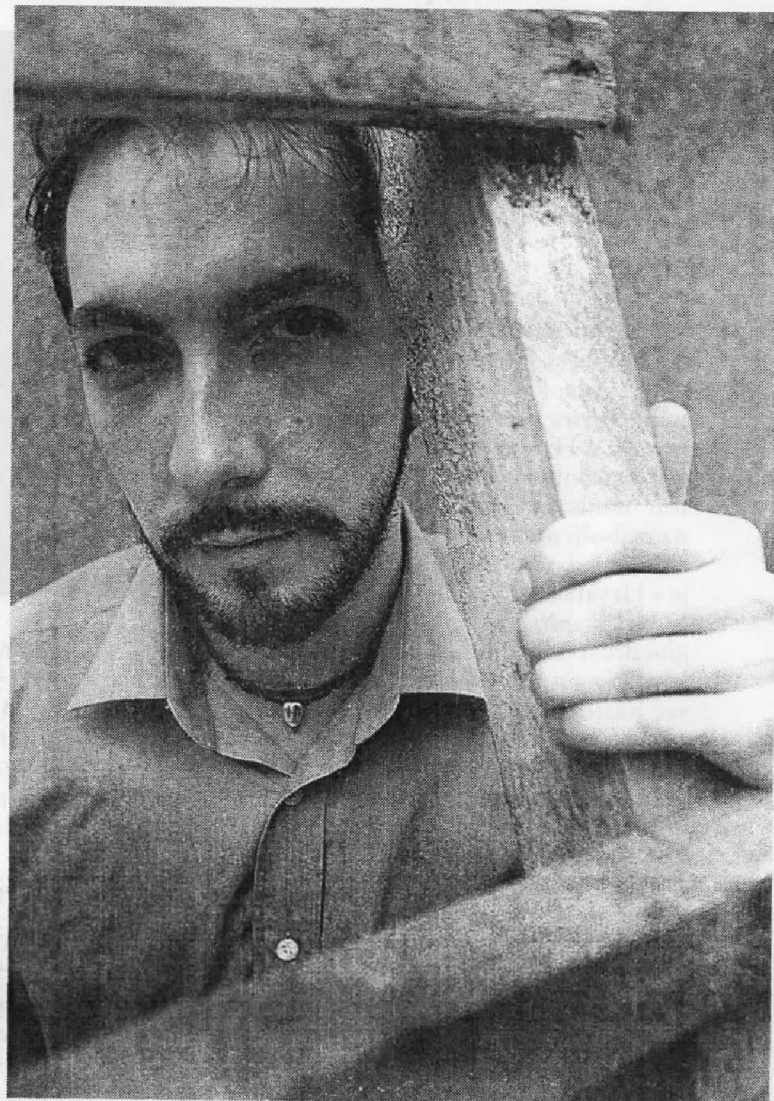
Gradski ured za kulturu te Otvoreno društvo, KulturKontakt Austria, Pro Helvetia. Problem je bila makedonska politička situacija, koja je cijeli projekt mogla odgađati i odgađati. Razočarava i nezainteresiranost velikih tvrtki za sponzorstvo bez obzira na preporuke ministarstva i posebnih poreznih povlastica za financiranje u kulturi koja su uvedena u posljednje vrijeme. Znači, najbolji dio svega bio je izravni kontakt s kolegama, a najgori — sponzori, kao i uvijek...

dobro prihvaćeno u Hrvatskoj. Drugo, nedvojen je makedonski smisao za glazbu; specifičan položaj Makedoniji je donio sjajnu mješavinu utjecaja iz koje se rodio prepoznatljiv ritam koji se teško kopira. To je u krvi. Stoga i glazba prva prekida granice. S druge strane, meni je kao likovnjaku u interesu da taj proboj napravi i vizualna umjetnost jer je ona jednako kvalitetna kao bilo gdje u svijetu. Projekti koji su kustosi Abadžieva i Vilića napravili po svijetu, a koji su i izbornici izložbe *Skriveni tekstovi* s kojom se otvara projekt u HDLU to pokazuju. U likovnim umjetnostima danas je dosta teško pronaći etnički specifikum koji je u glazbi prepoznatljiv. Nadalje, zajedničke teme koje danas okupljaju likovni svijet urbano su, socijalno i političko s dozom kritike. Tako i način interpretacije na bilo kojoj likovnoj sceni postaje dosta sličan. Naravno da su lokalna obilježja uvijek prisutna. Dok je glazba iz neke druge sredine zanimljiva zbog različitosti, likovne umjetnosti danas su lakmus sličnosti. U likovnom dijelu pored koncepta kustosa Abadžieva i Vilića bit će prikazan i avangardni strip devet autora, koje je izabrao Nikola Gelevski, fotografije iz ciklusa *Ulica* redatelja i fotografa Milča Mančevskog, samostalne izložbe Avramovske i Calovskog, a u glazbenom dijelu glazba ide u rasponu od elektronske, B.O.R.G. featuring NORA, sa zanimljivim scenografskim elementima projekcije i performansom, preko punokrvnoga jazz-a Toni Kitanovski Trija, do etno, ambientalnog eksperimenta vrlo zanimljivih Foltina i već prepoznatljive Anastasije. Na kraju, projekt se zatvara koncertom grupe Sentens i Ferusom Mustafom, koji pored odličnih glazbenih mogućnosti imaju i mnogo zanimljivih gostiju iz Hrvatske.

Što je s velikim uspjehom makedonskog filma?

— Makedonska filmska produkcija vrlo je mala, no često postiže uspjeh. Čini se da u našem slučaju anarhija nosi kvalitetu. Akademski je naobrazba kao i bilo gdje, no to je ipak sredina u kojoj nema mnogo novca u optjecaju, zbog čega i ne postoji

Otvoreno zauvijek

Zagreb se definitivno svrstava u kozmopolitske centre kakvih se ne smi ni jedna država na svijetu, barem što se tiče umjetničkih i kulturnih sfera. Nakon niza godina nacionalne opijenosti i zatvorenosti, konzervativizma i megalomanskih projekata, hrvatska je kultura prešla u vode otvorenosti i tolerancije, konkretnog izbora i kvalitete. Nakon nedavnog mjeseca velike kulture, u Zagreb nam stiže izbor iz recentne makedonske umjetnosti simboličnoga naslova *Mjesec sunca*. U prostorima s izrazitim urbanim predznakom, galerijama Nova i Matice hrvatske, Domu HDLU-a, KIC-u, klubovima Močvari i Aquariusu, Mami, umjetničkim akademijama i Gliptoteci HAZU predstaviti će nam se veći broj makedonskih umjetnika, uglavnom s područja vizualnih umjetnosti, povjesničara umjetnosti iz relevantnih skopskih kulturnih institucija, eminentni glazbenici...

Što god se makedonsko događalo u Zagrebu u posljednjih deset godina, od koncerta kulturne grupe Leb i sol u Lisinskom pa do kazališne predstave *Bure baruta* u režiji Aleksandra Popovskog ili Zlatnom palmom ovjenčana filma *Prije kiše* Milča Mančevskog, uvijek je bilo sjajno popraćeno. Teško je objašnjivo što to tjera Zagrepčane u kinodvorane, kazališta ili na koncerte. Makedonska otvorenost i srdačnost sigurno je samo segment u lepezi interaktivne percepcije društva s kojim smo dijelili državu. Interaktivna će percepcija ispuniti navedene zagrebačke prostore za trajanja ovog projekta, 22. svibnja do 6. lipnja, jer su u nju uključeni mnogi, crtači stripova, crtači grafita, performer, perkusionisti, džezisti, ambijentalci... vrlo širok spektar ljudi otvorit će nam i pokazati svoje radove, ideje, note, razmišljanja. U sklopu cijeloga projekta održat će se i nekoliko tribina, okruglih stolova te predavanja. Za svakoga ponešto.

Stoga ne dvojimo da će i ovaj mjesec suvremene makedonske umjetnosti Zagrepčani dobro prihvatiti. Prije svega zato jer u Zagreb dolaze umjetnici mlade generacije, slikari, konceptualci, filmaši, glazbenici. Desetak proteklih godina upoznao nas je tek s nekolicinom njih. Vremena da nadoknadimo propušteno imamo. A i da im zauvijek otvorimo vrata.

Marko Kružić

renje Mjeseca makedonske suvremene umjetnosti u Hrvatskoj?

— Najviše su mi pomogli moja supruga, Maja Kožul Stojanovski, potporom i kao dizajnerica u projektu, Ranko Vučinić kao asistent direktora projekta i Hrvoje Laurenta kao koordinator. Neizmerno sam zahvalan i Arijani Kralj iz Gliptoteke HAZU, Neveni Tudor i Sabini Sabolović iz HDLU-a, Ljerki Šibenik iz Galerije Nova, Vanji Babiću iz Galerije Matice hrvatske, Petru Bujasu iz KIC-a, Antu Perkoviću iz Aquariusu, Ivanu Ramljaku iz Močvare. Posebno se moram zahvaliti na ljubaznosti i pomoći pri kontaktima Radmili Maleš i Krešimiru Galoviću iz Ministarstva kulture Hrvatske, Gabrijeli Krmpotić, Ani Efremljović iz Ministarstva kulture Makedonije, Igoru Noli, Bernardu Kozini, Miji Pištalo i Željku Zorici. Bez njih *Mjesec sunca* ne bi bilo.

Znači, očekujemo veliki bljesak makedonske umjetnosti u Zagrebu?

— Hoće li biti bljesak, to ćemo tek vidjeti. U svakom slučaju, bit će zanimljivo, bit će dobro... Isto tako, s radošću očekujemo uzvrat hrvatskih umjetnika.

nje na raznim poljima. Nadam se da će eventualni uspjeh projekta potaknuti umjetnike i organizatore iz drugih zemalja i sredina na sličnu kolaboraciju. Na kraju krajeva, Europa je tako mala, a i svijet, u ovo doba komunikacija.

Na koje ste se snage oslonili u organizaciji

Razgovarao Marko Kružić